

SKRIFTLIG REFLEKTION

Cecilia Lagerström (regissör, idé, föreställningsmanus)

XENOPHOBIA

Xenophobia är en föreställning som undersöker rädslan i samhället i ett möte mellan fysisk teater, ljus, projektioner, ljud och poesi. Verket ställer frågor om rädslan i samhället i en tid när världen verkar mer osäker och instabil än någonsin. Hotbilder målas upp. Uppfattningar om det främmande gror. Rädslan bygger bo mitt ibland oss.

Processen tog avstamp i sociologen Zygmunt Baumans bok *Flytande rädsla* samt flera andra samtida diskussioner om det nya rädslsamhället. Det är en flytande värld som beskrivs, där allt ständigt förändras, och förutsättningarna är omöjliga att förutspå eller begripa (om det så gäller bankröran, arbetslösheten, terrordåd, infrastruktur, sjukvård, flyktingkriser eller klimatet). I det osäkra samhället är det rädslan som styr och ett allt mer uppdrivet säkerhetstänkande. Samhället sluter sig och det som uppfattas som främmande blir hotfullt. Världen delas upp i vi och dom. Polariseringen ökar.

Denna samhällsanalys är allmänt uppmärksamman numera men hur kunde vi föra diskussionen vidare i ett scenkonstnärligt verk? Som regissör och initiativtagare till projektet ville jag undersöka och gestalta tematiken med hjälp av flera olika konstnärliga medel: ljud, ljus, bild, ord och rörelse. Syftet var att skapa föreställningens narrativ i själva mötespunkten mellan olika uttryck (en form av allkonstverk) och att låta ljus och ljud utgöra aktiva agenter på scenen. Jag och scenografen strävade efter att skapa ett rum där aktörerna ständigt var utsatta för förändring och det oförutsedda genom rumslik påverkan: genom exempelvis ljuskällor, ljud, rök (dimma), projektioner eller fallande föremål från taket. Problematiken med rädslsamhället skulle inte diskuteras från scenen (med hjälp av informativ text och spelscener) utan framföras direkt *genom* själva gestaltningen (ett performativt förhållningssätt).

En utmaning var att arbeta med kontaktlöshet mellan karaktärerna på scenen, trots att de interagerade och talade med varandra. Tanken om kontaktlöshet kom ur idéer om rädslsamhällets uttryck och jag ville ta den till sin spets. En sådan konsekvens var att karaktärerna aldrig möttes i något gemensamt i första delen av föreställningen, att de såg förbi varandra, att blickar bara möttes momentant och aldrig alla tre samtidigt. På liknande sätt strävade jag efter att skapa en form av ödslighet i scenerna mellan aktörerna, där något ekar tomt, ödsligt och ibland falskt. Och där tendensen att skydda sig och till varje pris täcka över de svarta hål som rädslan river upp blir absurd. Poeten Lina Ekdahls dikter var här ett tacksamt material som ”frambesvärjer förståndiga röster som ofrivilligt undergräver sig själva

tills de blir absurda, och från välvilliga röster som frivilligt blottar en uppfostrande passivaggressivitet” (GP). Utmaningen var att hantera Ekdahls poesi på ett nytt sätt, att låta dikterna få andra resonanser än de publiken är van att höra, från poetens egna träffsäkra och varmt humoristiska läsningar av sin poesi. Strävan var att ta orden till en hårdare och mer obeveklig plats.

En fjärde aktör dök upp på scenen, i form av en varg. Vargen placerades i föreställningen som en abstrakt figur, och som en påminnelse om den ständigt närvarande faran. Vargens närvaro var som ett separat spår, både hennes sätt att röra sig på scenen och det faktum att de andra karaktärerna inte kunde se eller relatera till henne. Vargen valdes eftersom den som urgammal kulturell symbol för fara var ett tydligt tecken att förhålla sig till.

Ett viktigt undersökningsområde berörde ljudkomposition i förhållande till aktionen på scenen. Hela föreställningen fick ett ljudspår, ibland väldigt diskret, ibland mycket påtagligt. Kompositören Anna Gustavsson skapade ett ”sound” för rummet, zonen, som de befann sig i. Vi arbetade i tätt samarbete kring auditiva aspekter på aktörernas agerande i förhållande till rummet och ljudkompositionerna.

Den sista långa scenen i föreställningen präglas av det enda verkliga mötet mellan de tre karaktärerna. De möts i en ”battle” (streetdance koncept) där de gör inlägg för varandra som lyssnas på och fångas upp av de andra. Det är en lång och på många sätt repetitiv sekvens där det ena inlägget följs av det andra; rörelser föreslås, historier berättas, lekfulla gester kastas in. Det blir en lek med upprepning och skillnad, där mönster återkommer men också ständigt varieras. Livets variationsrikedom och möjligheten att trots allt mötas, i de små ögonblicken, gestaltas. Arbetet med scenen präglades av ett undersökande kring meningsskapande på scenen, där små variationer i uttryck ständigt förändrar och förskjuter betydelse. Förhållandet mellan scenens övergripande betydelse (tre personer i en gemensam ”battle” som utbyter berättelser) och varje inläggs specifika mening utforskades. I slutsekvensen återkommer samma text som i början av föreställningen, ”Vad vill du. Varför kommer du hit. Varför är du här”, men nu från den tidigare utsattas perspektiv. Betydelser förändras, tänjs och prövas på nytt.

Xenophobia är en fristående uppföljning av föreställningen *Suffering* som spelades på Atalante 2017. Den ingår som en andra del i en längre undersökning av polariseringen i samhället. Här utforskas aktuella samtida spörsmål i samhället och konstnärliga frågor kring komposition, berättande och komplex dramaturgi i scenkonstnärliga (postdramatiska) verk.